

Vuoden 2024 toinen osavuositarkastus 1.1.-31.8.2024

VD/6699/02.01.00.00/2024

PT/MR/PK/EJ

Talousarvion täytäntöönpanoa koskevien ohjeiden mukaisesti talousarvion määrärahojen ja sitovien tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan kaupunginhallitukselle ja kaupunginvaltuustolle vuosikolmanneksittain tammi-huhtikuun, tammi-elokuun sekä koko vuoden osalta tilinpäätöksen yhteydessä. Vuoden 2024 toinen osavuositarkastus on laadittu tilanteen 31.8.2024 mukaisesti.

Toimintaympäristön kehitys

Suomen talouden lasku näyttäisi pysähtyneen ja taloudessa olevan hienoista kasvuvirettä. Toisella vuosineljänneksellä bruttokansantuote kasvoi 0,3 prosenttia vuoden takaisesta. Kuukausitasolla heinäkuussa kausitasoitettu bkt laski kesäkuusta ja pysyi samalla tasolla vuoden 2023 heinäkuuhun verrattuna. Työttömien määrä on ollut tasaisessa kasvussa, kun on käännytty vuoden 2024 toiselle vuosipuoliskolle ja avointen työpaikkojen määrä on vähentynyt vielä kuukausittain. Nämä indikoivat sitä, ettei käännettä ole ainakaan vielä tapahtunut. Hallituksen lisäleikkaukset saattavat lisätä työttömyyttä ainakin julkisella sektorilla.

Talouden vahvistumisen suhteen on kuitenkin havaittavissa positiivisia merkkejä. Tärkeimmät markkinakorot eli euriborit ovat selvässä laskussa. Euroopan keskuspankki EKP käynnisti kesäkuussa omien ohjauskorkojensa laskun. Suomessa inflaatio on laskenut elokuussa 2024 jo 1,2 prosenttiin, mikä on selvästi alle EKP:n tavoiteinflaation 2 prosenttia. Euroalueen ennakoitu inflaatio elokuussa 2024 on 2,2 prosenttia eli vain hieman yli EKP:n tavoiteinflaation. Näin ollen on oletettavissa, että EKP voi jatkaa koronlaskuja tulevaisuudessakin.

Suomen Pankin ennusteen mukaan talous taantuu kokonaisuudessaan vuonna 2024 vielä 0,5 prosenttia ja kasvu käynnistyy vasta vuonna 2025. Silloin talouden ennustetaan kasvavan 1,2 prosenttia. Vuodelle 2026 kasvu ennustetaan 1,6 prosenttia. Investointien ml. asuinrakentamisen ennustetaan pysyvän heikkona koko vuoden 2024 ja rakentamisen ennustetaan kasvavan vasta ensi vuoden puolella. Yrityksillä on investointipaineita energiamurroksen, yhä etenevän digitalisaation ja tekoälyn hyödyntämiseen valmistautumisen seurauksena. Investointisuunnitelmia Suomeen on ennätysellisen paljon. Kokonaisuudessaan investoinnit vähenevät vielä tänä vuonna. Ensi vuonna investoinnit kuitenkin toipuvat ja kasvavat VM:n ennusteen mukaan yli 5 prosenttia.

Suomen pankki ennustaa työttömyyden olevan vuonna 2024 8,1 prosenttia. Tämän jälkeen työttömyys kääntyy laskuun. Vuonna 2025 sen ennustetaan olevan 7,8 prosenttia ja vuonna 2026 7,6 prosenttia. Työllisyysasteen ennustetaan olevan vielä vuonna 2026 vain 77,7 prosenttia. Tämä on alle vuoden 2023 tason, jolloin työllisyysaste oli 78 prosenttia.

Lupaava yleiskuva on kuitenkin ehdollinen sille, ettei ikäviä yllätyksiä satu. Maailmantaloudessa on liikkeellä isoja muutosvoimia ja geopolitiikka on arvaamatonta. Kotitaloudet ja yritykset ovat alttiita varovaisuuteen, jos uutiset maailmalta ja Suomen taloudesta ovat huolestuttavia. Kuitenkin markkinakoron tapahtuminen alle kolmen prosentin ja Euroopan keskuspankin ohjauskoron alentamiset lupaavat hyvää investointi-ilmapiiirille.

Vantaalla oli 247 443 asukasta vuoden 2023 lopussa. Väestö kasvoi 4 600 asukkaalla (1,9 %), joka oli tuhat enemmän kuin vuonna 2022. Väestö kasvoi jo neljättä vuotta peräkkäin ainoastaan vieraskielisten ansiosta. Vantaalaisista 26,9 prosenttia oli vieraskielisiä. Kaikista Suomen kunnista väestönkasvu oli selvästi suurinta Helsingissä. Seuraavaksi eniten väestö kasvoi Espoossa, Tampereella ja Vantaalla. Vantaa on edelleen Suomen neljänneksi suurin kaupunki. Vuoden 2024 alkupuolella Vantaan väestökasvu on jatkunut tasaisesti, jokseenkin edellisvuoden tahdissa. Elokuussa 2024 Vantaan väkiluku ylitti 250 000 asukkaan rajan.

Vantaan väestökehitystä ajaa eteenpäin etenkin maahanmuutto. Elokuuhun 2024 mennessä Vantaan väestö on kasvanut yhteensä 2 884 henkilöllä nettomaahanmuuton ansiosta. Kuntien välinen nettomuutto oli vuoden alkupuoliskolla Vantaalla 171 hengellä negatiivinen. Muut pääkaupunkiseudun suuret kaupungit saivat myös kotimaasta muuttovoittoa. Kaikki 10 suurinta kaupunkia olivat kasvaneet alkuvuodesta. Hitainta kasvu oli Porissa ja nopeinta Helsingissä. Vantaa jäi väestönkasvussa jälkeen Helsinkiä, Espoota, Tamperetta ja Turkuu.

Vantaan työttömyys alkoi heikentyä loppuvuodesta 2023 ja se on selvästi noussut vuoden takaisesta. Alkuvuonna selvää nousua työttömyydessä ei enää ole ollut. Elokuussa 2024 Vantaalla oli 16 356 työtöntä. Työttömien määrä laski hieman verrattuna heinäkuuhun kausivaihtelun vuoksi.

Pitkäaikaistyöttömyys on hienoisessa nousussa. Koronakriisin seurauksena pitkäaikaistyöttömyys nousi nopeasti, mutta lähti myös laskuun kriisin jälkeen. Loppuvuodesta 2023 pitkäaikaistyöttömyys on ollut tasaisessa kasvussa. Kasvu näyttää hidastuneen vuoden 2024 aikana. Elokuussa Vantaalla oli 5 791 pitkäaikaistyötöntä. Pitkäaikaistyöttömiä on selvästi vähemmän kuin koronakriisin pahimpina vuosina. Enimmillään pitkäaikaistyöttömiä oli 6 700 vuodenvaihteessa 2021/22. Pitkäaikaistyöttömyyden taso on kuitenkin huomattavasti korkeammalla kuin ajalla ennen koronakriisiä. Loppuvuodesta 2019 Vantaalla oli vain 2300 pitkäaikaistyötöntä.

Nuorisotyöttömyydelle on tyypillistä selkeä vaihtelu vuodenaikojen mukaan. Tämä johtuu mm. koulujen alkamisesta ja loppumisesta. Tämän takia pieniä vaihteluita nuorisotyöttömyyden trendissä on vaikea havaita. Nuorisotyöttömyys on kuitenkin noussut hieman. Elokuussa 2024 Vantaalla oli 1 695 nuorisotyötöntä. Määrä on kuitenkin laskenut edelliskuukaudesta.

Työttömyysaste on kehittynyt kuudessa suurimassa kaupungissa jokseenkin samaa tahtia. Vantaan työttömyysaste oli elokuussa 2024 12,4 prosenttia. Tämä on kuuden suurimman kaupungin vertailussa keskitasoa. Oulun, Tampereen ja Turun työttömyys oli korkeampi, tosin ero on pieni. Matalampi työttömyysaste oli Helsingissä ja Espoossa. Kuudesta suurimmasta kaupungista Espoon työttömyysaste on ollut koko vuosikymmenen matalin. Korkein työttömyysaste on ollut Turussa tai Oulussa.

Avoimien työpaikkojen määrä on laskenut Vantaalla selvästi edellisvuodesta. Elokuussa 2024 Vantaalla oli 904 avointa työpaikkaa. Edellisvuoden vastaavana ajankohtana työpaikkoja oli 2 380. Työpaikkojen vähäinen määrä indikoi, ettei työllisyys ole paranemassa lähikuukausina.

Talouden vaisu suhdannetilanne näkyy Vantaalla selvimmin rakentamisessa. Se on vähentynyt Vantaalla todella voimakkaasti. Elokuuhun 2024 mennessä oli myönnetty rakentamislupia vain 120 asunnolle. Edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan mennessä lupia oli myönnetty 1 018 asunnolle. Kuitenkaan vuotta 2023 ei voida pitää erityisen vilkkaana vuotena rakentamisen suhteen. Vuonna 2022 samaan aikaan oli myönnetty rakennuslupia 1 766 asunnolle. Myönnettyjen rakennuslupien vähäinen määrä kertoo sen, ettei rakentaminen ole elpymässä ihan lähitulevaisuudessa.

Rakentamisen matalasuhdanne näkyy myös aloitettujen asuntojen määrässä. Niiden osalta lasku ei ole yhtä suurta verrattuna edellisvuoteen, koska uusien asuntojen rakentaminen oli matalaa jo vuonna 2023. Vuoden 2024 elokuuhun mennessä aloitettiin yhteensä 318 uutta asuntoa. Edellisenä vuotena vastaavana ajankohtana luku oli 412 asuntoa. Vilkkaana rakennusvuonna 2022 elokuuhun mennessä oli aloitettu 1 476 asuntoa.

Elokuuhun Vantaalle valmistui 840 asuntoa. Edellisen vuoden vastaavana ajankohtana asuntoja valmistui 1 916. Asuntotuotannon lasku on ollut jyrkkää. Vuodesta 2024 on selvästi muodostumassa heikon asuntotuotannon vuosi. Asuntorakentamisen matalasuhdanne on todella voimakas tällä hetkellä. Huomioitavaa on kuitenkin, että väestönkasvu jatkuu edelleen. Tämä luonee asuntokysyntää. Korkojen laskiessa onkin mahdollista, että rakentaminen lähtee elpymään.

Verorahoituksen kehitys

Kaupunki on saanut tammi-elokuussa 2024 verotilityksiä yhteensä 385,0 milj. euroa (2023: 449,7 milj. euroa), josta kunnallisveroja 274,2 milj. euroa (2023: 325,2 milj. euroa), yhteisöveroja 55,7 milj. euroa (2023: 70,4 milj. euroa) ja kiinteistöveroja 55,1 milj. euroa (2023: 54,2 milj. euroa). Vuonna 2023 kunnat saivat hyvinvointialueuudistuksen liittyen kertaluonteisia ns. verohäntiä, jotka nostivat kunnallis- ja yhteisöverotilitysten tasoja vuoden 2023 osalta. Koko maassa kunnallisveroja on tilitetty kunnille tammi-elokuussa 12,9 prosenttia edellisvuotta vähemmän, Vantaalla 15,7 prosenttia vähemmän. Kuluvana vuonna tilitettävät kunnallisverot laskevat koko maassa arviolta yhteensä noin 5,7 prosenttia.

Kuntaliitto on päivittänyt kuntakohtaisen verokehikkonsa syyskuussa vuoden 2022 valmistuneen verotuksen, vuoden 2023 ennakonpidätyksen alaisten tulojen tulokehitystilaston (ennakkotieto), valtiovarainministeriön uusimpien verotuloennusteiden sekä arvioidun kuntakohtaisen väestön kehityksen perusteella. Kunnallisveroja ennustetaan kertyvän Vantaalla vuonna 2024 noin 13,3 milj. euroa vähemmän kuin talousarviossa on oletettu. Tätä selittää työllisyystilanteen heikentyminen erityisesti rakennusosalalla. Vuoden 2023 verotus valmistuu lokakuussa, mahdollinen jako-osuuden tarkistus sekä marraskuun tilityksen suuruus varmistuvat lopullisen verotuksen valmistuttua. Joulukuussa tarkastetaan myös vuoden 2024 ennakoiden kuntaryhmän ja kunnittaiset osuudet.

Kaupunki on saanut yhteisöverotilityksiä yhteensä 55,7 milj. euroa tammi-elokuussa, laskua 20,8 prosenttia edellisvuoteen nähden. Koko maassa kuntien vastaava yhteisöverojen lasku edellisvuoteen oli 14,2 prosenttia. Kuluvana vuonna tilitettävät yhteisöverot laskevat koko maassa arviolta yhteensä noin 15 prosenttia. Vantaan yhteisöverotulojen ennustetaan alittavan talousarvon (86 milj. euroa) noin 11,7 milj. eurolla yleisen taloussuhdanneilanteen heikkenemisen takia.

Tammi-elokuussa on kaupungille kertynyt kiinteistöverotilityksiä 55,1 milj. euroa. Kuntaliiton kehikon mukaan kiinteistöverotilityksiä kertyisi Vantaalle 116,9 milj. euroa vuonna 2024, joka alittaa talousarviossa oletetun 2,1 milj. eurolla.

Kokonaisuutena verotulojen arvioidaan alittavan talousarvion noin 27,1 milj. eurolla. Veroennusteet tarkentuvat vielä loppuvuoden aikana.

Kaupunki saa peruspalvelujen valtionosuutta Kuntaliiton valtionosuuslaskelman mukaan 126,9 milj. euroa, veroperustemuutoksista johtuvien veromenetysten korvausta 30,3 milj. euroa ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusta opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksen ja loppuvuoden arvion mukaan 21,7 milj. euroa vuonna 2024. Opetus- ja kulttuuriministeriön lopullinen päätös tulee vuoden lopussa. Yhteensä valtionosuuksia arvioidaan kertyvän 178,9 milj. euroa, 3,1 milj. euroa alle talousarvion.

Käyttötalous

Tammi-elokuussa kaupungin ja rahastojen toimintatuottoja on kertynyt 208,0 milj. euroa, toimintakuluja -680,8 milj. euroa ja toimintakatteeksi on muodostunut -472,8 milj. euroa. Tammi-elokuussa toimintatuotot ovat toteutuneet 61-prosenttisesti, toimintakulut 65-prosenttisesti ja toimintakate 67-prosenttisesti muutettuun talousarvioon nähden.

Ennusteen mukaan toimintatuotot kasvavat 342,9 milj. euroon ja toimintakulut -1 059,0 milj. euroon. Toimintatuotot tulevat ennusteen mukaan ylittämään muutetun talousarvion noin 1,2 milj. eurolla. Ylityksessä on huomioitu ulkopuolisten vuokratuottojen arvioitu ylitys. Toisaalta asuntorakentamisen suhdannekehitys on edelleen heikkoa ja se vaikuttaa vahvasti kaupungin asuntotonttien myyntiin. Lisäksi myytävien asuntojen ja kiinteistöjen, erityisesti hyvinvointialueeseen liittyvien, myyntivoitot tulevat alittamaan talousarvion.

Toimintakulut ylittävät muutetun talousarvion ennusteen mukaan noin 10,1 milj. eurolla. Kasvatuksen ja oppimisen toimialalla varhaiskasvatuksen sijais- ja avustuskustannukset tulevat ylittämään talousarvion, vaikka tilanne on selvästi parantunut verrattuna vuoteen 2023. Myös varhaiskasvatuksen palvelusetelimenoina ennustetaan ylitystä. Työmarkkinatuen kuntaosuuden arvioidaan ylittävän talousarvion 6 milj. eurolla, koska pitkäaikaistyöttömyyden positiivinen kehitys pysähtyi loppuvuodesta 2023 ja pitkäaikaistyöttömyys lähti kasvuun. Kaupunkiympäristön toimialalla menoylitystä aiheuttaa pitkä ja runsasluminen talvi, joka aiheutti kustannuksia polttoaine-, huolto- ja korjauskustannuksissa. Myös raaka-aineiden hintojen nousu lisää kunnossapidon kustannuksia. Ylityksiä kompensoi joukkoliikenteen toimintakulujen alitus. Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin samoin kuin kasvatuksen ja oppimisen toimialojen kustannuksia kasvattavat VTK:n ilmoittamat vuokrankorotukset 1.4.2024 alkaen. Toimintakate ennustetaan toteutuvan noin 8,9 milj. euroa negatiivisena muutettuun talousarvioon nähden.

Verotulojen ennustetaan alittavan talousarvion 27,1 milj. eurolla. Kuntaliiton verotuloennusteen poikkeama vuoden 2023 syysalven ja vuoden 2024 ennusteiden välillä on poikkeuksellisen suuri ja verotuloennuste on laskenut kaikissa verolajeissa. Valtionosuustuottojen arvioidaan alittavan talousarvion noin 3,1 milj. eurolla.

Rahoituserien ennakoidaan ylittävän talousarvion 6,0 milj. eurolla. Korkokulujen talousarvio vuodelle 2024 on 24,6 milj. euroa, mikä on 10,6 milj. euroa enemmän kuin tilinpäätöksen 2023 toteuma. Ennusteen mukaan korkokulut kuitenkin alittavat talousarvion 2,8 milj. eurolla. Kaupungin lainasalkun suojausaste on edelleen korkea, mutta markkinakorkojen korkea taso näkyy myös kaupungin korkokustannusten voimakkaana kasvuna. Vuoden 2024 aikana korot ovat lähteneet laskuun.

Poistoja ja arvonalentumisia on tammi-elokuussa toteutunut 74,4 milj. euroa ja koko vuonna niitä ennustetaan kertyvän yhteensä noin 115,8 milj. euroa.

Vuoden 2024 toisessa osavuositarkastuksessa vuosikatteen ennustetaan 58,8 milj. euroa, joka alittaa muutetussa talousarviossa oletetun noin 33,1 milj. eurolla. Talouden synkkä suhdanne heijastuu vahvasti ennusteeseen. Tulosenuste päättyy elokuun lopussa tehdyn ennusteen perusteella noin 57,0 milj. euron alijäämään (muutettu talousarvio -24,0 milj. euroa). Vuoden 2024 tulos heikkenee erityisen paljon verrattuna kuntatalouden poikkeukselliseen vahvaan vuoteen 2023 verrattuna. Vuoden 2023 tulosta paransi hyvinvointialueuudistuksen jälkeiset poikkeukselliset ns. verohännät, eli kunnallisveroja saatiin vielä vanhalla kunnallisveroprosentilla ja yhteisöveroja vanhalla yhteisöveron jako-osuudella.

Investoinnit

Tammi-elokuussa kaupungin ja rahastojen investointiosan tuloja on toteutunut 2,6 milj. euroa, investointiosan menoja -79,7 milj. euroa ja investointiosan netto on - 77,1 milj. euroa.

Kaupungin ja rahastojen kokonaisinvestointimenojen ennustetaan vuonna 2024 toteutuvan 155,2 milj. euron tasolla ja alittavan talousarvion investointimäärärahat noin 44,1 milj. eurolla. Investointituloja ennustetaan kertyvän 7,0 milj. euroa ja investointiosan netoksi ennustetaan -148,2 milj. euroa (muutettu talousarvio -193,3 milj. euroa).

Investointimenoissa ennustetaan hyvin pientä ylitystä aineettoman omaisuuden osalta. Rakentamisinvestointien puolestaan ennustetaan alittavan talousarvion 26,0 milj. eurolla, julkisen käyttöomaisuuden 6,1 milj. eurolla ja kiinteän omaisuuden 11,0 milj. eurolla. Rakentamisen alitus johtuu useiden hankealoitusten siirtymisestä myöhempään ajankohtaan, mutta myös edullisemmista urakkahinnoista. Myös julkisen käyttöomaisuuden osalta urakoita on viivästynyt. Maan ostoista kaikki suunnitellut ostot eivät toteudu vielä vuoden 2024 aikana, joten kiinteän omaisuuden ennustetaan alittavan talousarvion.

Rahoitus

Vuoden 2024 nettolainanoton arvioidaan olevan enintään 89,7 milj. euroa ja kaupunki lyhentää pitkäaikaisia lainoja niiden lyhennysohjelmien mukaisesti n. 105,3 milj. euroa. Kaupungin lainakanta kasvaa näin ollen ensimmäistä kertaa vuosiin. Lainakannan kasvu jatkuu voimakkaana myös tulevina vuosina, jos kaupungin muiden investointien lisäksi myös Vantaan ratikka -hanke etenee. Uutta pitkäaikaista lainaa nostettiin loppukeväästä 60 milj. euroa ja on todennäköistä, että valtuuston hyväksymä lainanottovaltuutus tullaan käyttämään kokonaisuudessaan. Loppuosa lainoista (135 milj. euroa) nostetaan loppusyksyn aikana, koska kuluvan vuoden talousarvion toteuma sekä kaupungin likviditeettitilanne näyttävät toteutuvan ennusteen mukaisesti.

Kaupunginhallitus 7.10.2024 § 13

Kaupunginjohtajan esitys:

Päätetään

- a) merkitä tiedoksi vuoden 2024 toinen osavuosikatsaus, ja
- b) esittää vuoden 2024 toinen osavuosikatsaus kaupunginvaltuustolle tiedoksi merkittäväksi.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Liitteet:

- Liite 1: Vantaan kaupungin toinen osavuosikatsaus 2024
- Liite 2: Suurimpien tytäryhtiöiden osavuosikatsaukset 2/2024
- Liite 3: Sitovien tavoitteiden raportointi 2/2024

Täytäntöönpano: lakiasiat ja päätösvalmistelu, esitys valtuustolle

Muutoksenhakuohje: 3.1 Oikaisuvaatimus- ja valituskielto

Lisätiedot:

talous- ja strategiajohtaja Matti Ruusula, puh. 043 824 9254, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

talousarviopäällikkö Päivi Kandolin, puh. 040 626 7613, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi